

Galeb

LETO X.

5

1963-64

GALEB

LIST ZA MLADINO

Izhaja mesečno v Trstu.
Izdajatelj in odgovorni urednik: Ivan Grbec.
Glavni urednik: Milan Jereb.
Uredništvo: Opčine pri Trstu.
Uprava: Trst, Strada di Fiume 432, tel. 722-376
Tiska tiskarna »Graphis« v Trstu,
ulica Sv. Frančiška 20.
Naslovno stran je napravil R. Hlavaty.

Stana Vinšek: Na ledu	97
Pavle Martinc: Kraške pripovedke	98
Gustav Strniša: Vrabec	102
Tonca Breščak: Ozimina	102
France Bevk: Košček kruha	103
Miro P.: Kakteje	104
Bojan Pavletič: Zimska olimpiada	105
Zaključek IX. zimske olimpiade	106
R. Kragelj: Na valovih pragozdne reke	107
Manica Komanova: Hudobca je prekanil	111
Slepčev odgovor	111
Neža Maurer: Uspavanka	112
Manica: Slon in ribica	112
Vlado Firm: Poštni rog	113
Gustav Strniša: Moja punčka	114
V. A.: Nekaj zanimivosti o živalih	115
Starost človeka	116
Miro P: Ali veš, da	116
V Kodrič: Buči, buči, morje Adrijansko	117
Naši mladi dopisniki	120

Usebina:

STANA VINŠEK

Ilustriral: KLAVDIJ PALČIČ

NA LEDU

»Joj, poglejta,« mama pravi,
»že pomlad prihaja,
vsepovsod že led se taja —
kar drsalke spravi!«

Resno reče očka: »Tinček,
če ne bo drugače,
prav pošteno, dragi sinček,
izprašim ti hlače!«

Fant pa misli: »Le še danes
tja se bom podal.
Mar sem šleva kakor Janez?
Led bo že zdržal!«

Tinček kar zbeži k obali!
Staršev ga svarila
niso nič ganila;
drsa se in šali:

»Janez, ta je prava figa,
toda jaz sem tič!

Pet razpok — kaj to me briga —
ne bojim se nič!

Ko čez vrtna se bom vrata
splazil spet domù,
niti ne bo slutil ata,
da sem bil spet tu!

»Hoj, saj ledu nič ne manjka!«
Tinček se reži
in kot blisk zdrvi:

»Očka res mi je uganka!
Kadar star bom in uvel,
bom sedel za mizo,
za pečjo kosti bom grel,
godrnjal čez krizo.

Danes pa bom tu vesel —
kdo čepel bi v koči?
Z vetrom tekmo bom imel,
led pač še ne počí!«

Resk! Kar sapa mu zastane:
nekaj se dogaja,
led pod njim se taja —
kakor prikovan obstane.

Gleda in verjeti noče:
vsaka je razpoka
vsak čas bolj globoka —:
»Mama! Janez! Oče, oče!«

Na trebuh se uleže,
bridko se razjoče,
širijo se reže,
voda zaklokoče.

Kam naj revež se okrene?
K sreči iznad leda
tablo zdaj zagleda,
droga se oklene.

Glej ga tam, junaka!
Da mu je še huje,
k vsemu, kar ga čaka,
se napis norčuje!
Tu čepi zdaj frkolinček;
do kosti ga zebe,
jezen na ves svet je Tinček,
a najbolj — na sebe...

KRAŠKE PRIPOVEDKE

MATIČEK IN DEVINSKI VALPTI

Nono je imel star konečal (daljnogled), ostanek avstrijske vojske. Včasih smo ga vzeli na pašo. To se je zgodilo še posebno takrat, ko nas je nona nameravala povesti na Veliki vrh ali na Fajtov hrib. Tam nas je učila, kako se tista reč uporablja, in nam razkazovala kraje ob morju in onkraj morja. Naneslo je, da smo skozi leče videli in občudovali devinski grad. Mnogo nam je nona povedala o njem, kar sodi sem in kar bi se splačalo napisati kje drugje. Najbolj pa smo si zapomnili pripovedko o Matičku in o treh devinskih valptih.

»Ja, ja,« je rekla, »Matiček jih je ugnal, Matiček, devinske valpte!« In že ji je tekla beseda.

»Matiček je redil kravo, dva vola in kozo. Kravo je molzel, z volmi je oral, kozo pa je imel zato, ker jo je pač imel. Pa mu je prišlo na um, da bi kozo prodal. In sklenil je, da jo

bo prodal čim bolje. Zato se je napotil v Trst, ker je tamkajšnja gospoda strašno rada jedla kozje meso. Nataknil ji je vrv in jo gnal čez Vale proti Nabrežini. Naneslo pa je, da so ga onkraj Nabrežine srečali trije devinski valpti. Bili so zlobni in hudomušni, zelo radi so si privoščili človeka, niso pa vedeli, da je tudi Matiček hudomušen in povrh vsega tudi prebrisan, da je kaj.

»Kam ženeš to kravo!« so ga vprašali.

»Kaj, krava da je? Jaz sem pa mislil, da je koza!« — je odvrnil.

»Krava, krava,« so rekli, »in še lepa povrh.«

»Glejte no, glejte! Meni tega ni nihče povedal. Vsi so mi rekli, da je koza. Tako je pač, če ima človek samo kmečko pamet. Pa ali ste gotovi, da je krava?«

»Krava je,« so dejali, »prav gotovo je krava!«

»Glej no, glej!« je glasno razmišljal Matiček, »slabo je, če človek posluša ljudi. Pa veste, kaj? Če jaz to kravo prodam, boste jedli in pili, kolikor vas bo volja v najboljši oštariji sredi samega Trsta.« In Matiček je šel svojo pot. Valpti pa so odjahali v Trst. Na trgu so dobili svojega pajdaša in ga nagovorili:

»Na trg bo prišel najboljši zarukan kraški kmet, ki bo prignal zanikrno kozo. Rekli smo mu, da je krava. Kupi to žival, kakor da je krava. Bomo že tako uredili, da mu denar spet pobremo. Pa še smejali se bomo povrh!«

»Kupil jo bom!« je odvrnil pajdaš.

Dali so mu denarja in odšli.

Matiček pa je med potjo razmišljal: »Tako, gospodje. Kozo bi radi kupili. Norčevali bi se radi iz Matička. Prav! A le glejte, da se Matiček ne bo norčeval iz vas. Prav, le kupite to kravo, če že hočete!«

V Trstu pa je najprej šel v oštarijo. Oštirja je dobro poznal, saj je hodil v vas po vino in pršut. Pa mu je pomežiknil in rekel:

»Tri, morda štiri imenitne gospode bom pripeljal na kosilo. Plačam ti vnaprej. Glej, da bo imenitno kosilo. Naj jedo in pijejo, kolikor jih je volja. Le to si zapomni. Ti ne veš nič. Vsakokrat, ko bom zahteval ra-

čun, bom tudi obračal svoj klobuk. Ti se delaj začudenega in zadovoljnega in povej, da je že plačano. Tu imaš denar.«

Matiček je dal denar in oštir je obljubil speljati potegavščino po njegovi zamisli do kraja. Tako je odšel Matiček na trg. Kmalu ga je našel oni gospod, pajdaš devinskih valptov.

»Prodaj mi to kozo!« je rekel.

»Ja, gospod, kozo bi že prodal, kozo,« je rekel, »pa je nimam!«

»Kako, da je nimaš? Kaj pa je tole?«

»Krava, gospod, krava je!« je odvrnil Matiček.

»Kako krava? Ali ne vidiš, da je majhna in da ima brado?«

»Ja, gospod, majhna je, majhna, tudi brado ima. Tudi rogovi so zavihani kakor kozji. Pa je krava, veste, krava prav posebne pasme!«

»Beži no, beži, koza je!«

»Ne, gospod, krava je!«

»Pa naj bo po tvoje, kupim to kravo!« je rekel gospod.

Matiček: »Nič ne bo, gospod! Je že prodana!«

Gospod: »Kako prodana?«

Matiček: »Valpti iz Devina jo bodo kupili!«

Gospod: »Kdo ti je pa to vtepel v glavo?«

Matiček: »Nihče, gospod. Srečal sem jih!«

Gospod: »Plačam ti več kot oni!«

Matiček: »Ja, gospod. To bi že šlo. Toda krava je prav posebne pasme. Dvojno ceno hočem!«

Gospod: »Prav, plačam ti! Toda le pod pogojem, da mi boš plačal kosilo. Zmeniva se tako, da bom jedel, kolikor bom hotel!«

Matiček je nekoliko poškilil, požrl slino in sta se dogovorila.

Ko so prišli še valpti, je vse štiri povabil na kosilo. Šli so v oštarijo, Matiček je poklical oštirja:

»Poslušaj, oštir! Gospodje bi radi jedli. Moji gostje so. Jedo in pijejo naj, kolikor jih je volja. Prinesi, kar imaš najbolj gosposkega. Vse plačam. Le nosi, kar imaš. Pa vino naj teče, oštir. Najboljše vino naj teče za gospode in zame. Le nosi, oštir, lačni in žejni smo, da bi nam lahko skozi trebuhe gledal.«

In oštir je nosil na mizo. Jedli so pečulate in kokoši, kozliče in jag-njeta in še marsikaj drugega. S teranom in pikolitom so si gospodje poplaknili grla in se še dalje mastili.

»Kar jejte, gospodje! Oštir ima vseh dobrot še na zalogi. Vse plačam. Hočete še pečulata? Hočete jajca? Bi vam morda teknila ocvrta riba? Kar nosi, oštir, naj gospodje jedo in pijejo.«

»Dovolj bo!« so rekli valpti.

Matiček: »Ne, ne, kravo sem prodal. Dobro sem jo prodal. Dve navadni kravi mi ne bi toliko vrgli kakor tale. Nosi, oštir, jejte, gospodje. Vse plačam!«

In so jedli in pili in zopet jedli. Tako so se najedli, da bi se 'ahko hrane v grlu s prstom dotaknili. A Matiček jih je še vedno silil, naj jedo in pijejo, kolikor jih je volja.

»Dovolj je!« so rekli.

Tedaj je Matiček poklical oštirja. »Zaračunaj, oštir!« je velel in hkrati zaobrnil svoj klobuk.

»Je že plačano!« je dejal oštir.

»Glej, glej, plačano da je? Saj imam še ves svoj denar. Če pa je plačano, prinesi vina!«

In oštir je nosil vina. Pili so do poznega popoldneva.

»Računaj, oštir, plačal bom! Ti gospodje še piti ne znajo več!« In Matiček je zaobrnil svoj klobuk gospodom prav na očeh.

»Je že plačano! je spet ponovil oštir.

In tedaj so gospodje opazili čudežno moč njegovega klobuka. Radovedni so bili.

»Ja, čuden je ta moj klobuk!« se je pohvalil Matiček. »Komaj ga obrnem, je že vse plačano. Res veliko moč ima moj klobuk!« In valpti so ga začeli nagovarjati, da bi ga prodal. Sprva se ni hotel vdati. Končno pa se je omečil in ga za dobre cekine prodal. »Samo zavrtite ga, pa bo vse plačano!« — je rekel. Za poskušnjo so to napravili že v oštariji, kjer so sedeli. In res je šlo po sreči. (Oštirju je namreč še ostalo nekaj od Matičkovega denarja!) Nato so se poslovili in odšli. Čakali so Matička na cesti za Kras, da bi mu denar pobrali, a ta jo je ves vesel ucvrl po drugi poti. Naravnost čez hrib jo je mahnil in proti večeru je bil že doma. Na poti si je uredil palico, jo z nožem nekoliko obdelal, in ko je prišel domov, jo je spravil v kot.

Medtem so valpti Matička čakali. Ker ga do večera ni bilo, so si mislili, da bo odšel šele zjutraj. Zato so se vrnili v mesto in šli od oštarije do oštarije. Jedli in pili so spet, kolikor so mogli, saj so imeli klobuk. A klobuk se je to pot slabo

izkazal. Ko so ga obrnili, je prišel oštir in prinesel račun. Obračanje se ni obneslo niti v prvi niti v drugih gostilnah. Isti uspeh so želi, če je klobuk obračal eden ali drugi. Plačati so morali. Razmišljali so, da so morda jedli in pili premalo, zato so v drugi gostilni jedli in pili več kot v prvih štirih. Toda tudi tedaj se klobuk ni obnesel. Plačali so, da so se popolnoma osušili. Tudi v naslednjih gostilnah ni šlo drugače. Vse svoje torbe so morali prodati, če so hoteli poravnati, kar so pojedli in popili. Šele tedaj jim je prišlo na um, da s klobukom nekaj ni v redu.

»Ta lump nas je zlodjevo naglihal!« je rekel eden od štirih.

»Naglihal, naglihal nas je!« je rekel drugi.

»Iskat ga pojdimo!« se je oglasil tretji. In šli so ga iskat. A Matiček je dobro vedel, kaj dela.

Vedel je, da ga bodo valpti iskali, ker jih je opeharil, zato je sosedove otroke nagovoril, da takoj začno jokati, če bi zagledali tri ali štiri gospode na konjih, soseda pa, da bi se delal mrtvega, komaj bi zaslišal otroški jok, Res so prišli valpti s svojim pajdašem. Otroci so zagnali vik in jok, sosed se je pa zgrudil kakor mrtev na tla.

»Kaj jokate?« je vprašal Matiček pred valpti.

»Joj, oče nam je umrl!« so odgovorili otroci.

»Čakajte, da ga obudimo od mrtvih!« — je dejal Matiček in že je stekel po svojo palico. Z njo je mahal po navideznem mrliču in kričal:

»Ven, smrt, od tukaj, ne maramo te!« Ko je to trikrat zaklical, je sosed vstal, ga zgrabil in mu navidezno vračal hude udarce.

»Glej, glej,« so rekli valpti, »s palico obuja v življenje!« Pozabili so na kozo in klobuk in kupili palico.

V mestu je umrla grofica. Valpti so primarširali tja prav tedaj, ko se je to zgodilo. Meščani so jokali. Ko pa so valpti zvedeli, zakaj jokajo, so šli v grofičino palačo in rekli prisotnim, naj jih puste z njo same. In so začeli mahati s palico po pokojni. Strašno so jo žehlali vsi po vrsti, a grofica se ni zbudila. Slučaj je hotel, da je nekdo videl, kaj delajo, in poklical biriče. Ti so vse tri valpte z njihovim pajdašem vred zvezali in odpeljali v pržon. In še zdaj so v pržonu, če jih že niso spustili.

Tako je Matiček prodal kozo za kravo in se rešil valptov za vselej.

Vravec

PRISLA JE ZIMA, MRZLI VAL
PRIRODO V LED JE ZAKOVAL.

PREPODIL PTIČICE JE MRAZ,
LE VRABEC JE OSTAL PRI NAS.

KO V SNEZNEM METEŽU SKAKLJA,
ZACIVKA: »DA SEM LE DOMA!

V TUJINI HRANE JE DOVOLJ,
A DOMOTOŽJA TEŽKA BOL

BI ME MORILA SLEDNJI DAN,
OSTAL BI TAMKAJ POKOPAN!

NAJ TULI VETER, PADA SNEG,
NAJLEPSI JE DOMAČI BREG!«

TONCA BRESCAK

OZIMINA

ŽITNO ZRNO,
SKRBNO ZBRANO,
V RAZORANO,
RAHLO ZEMLJO
JE VSEJANO.

VETER BRIJE,
MEDLO, BLEDO
SONCE SIJE...
NJIVO, GREDO
SNEŽEC BELI
VSO ZAKRIJE...

IN NA POLJU
TAM POD BREGOM
V ZEMLJI ŽITO,
VSE POD SNEGOM,
ŽE POGANJA,
ZELENI.

SNEG SKOPNI.
JE POMLAD...
ZAREK ZLAT
V POLJIH SPET JE,
CVETJE, PETJE
OŽIVI.

ŽITNA NJIVA
DAN NA DAN
ZELENI,
IN V SRPANU
ZAZORI.

KOT ZLATO
RUMENI,
V VETRCU
VALOVI...
KRUHEK SE
V JEDRCU
ŽE BELI.

KOŠČEK KRUHA

Mojemu dedu je bilo kakih šest let, ko je služil za pastirja. Bila je pomlad, pasel je krave, v želodcu pa mu je krulilo. V njegovi pastirski malhi ni bilo kruha. Ni ga dobil niti pri kosilu niti pri večerji. Dokler ni zrastle in dozorelo žito, je vsa družina jedla koprive na mleku. Od šibkosti se mu je delala tema.

To nam je pripovedoval s solzami v očeh. Kruh pa je jedel s takim spoštovanjem, da se niti mrvica ni izgubila. Če mi je padel košček kruha na tla, mi je rekel: »Poberi ga in poljubi!« Pobral sem ga in poljubil. In nato pojedel.

Ko sem bil še majhen pobič, tudi jaz nisem imel kruha na pretek. Niti črnega ni bilo vsak dan. Bel pa samo trikrat na leto, za velike praznike. Lovil sem skorjice, kjer sem jih našel, in jih hrustal. Kruh sem imel najrajši, a ga je bilo manj, kot bi ga lahko zmlél. Stradal sem ga tudi med prvo in drugo vojno. In mnogi so ga stradali z menoj.

Zato se ne čudite, če vam nekaj povem.

Vedno me zaboli srce, kadar vidim ležati kruh na tleh. Ne le kako suho skorjico, ampak kose belega kruha, namazanega z maslom ali marmelado. Kak presit otrok ga je vrgel proč. Tam naj leži.

In vselej se spomnim časov, ko so ljudje mleli drevesno lubje in ga mešali med moko. Da, tudi taki časi so bili. To je bil grenek kruh. Spomnim se tudi deda, ki je kot pastirček jedel koprive na mleku. In vseh tistih otrok, ki še dandanes umirajo od lakote. Ne glejte debe-

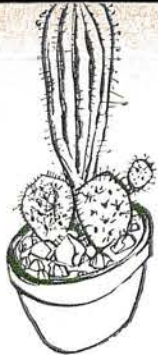
lo, ne čudite se! Tudi taki otroci so še na svetu.

V starih šolskih čitankah je bilo berilce o nekem francoskem vojaku, ki je bil na poti v Rusijo. Objesten je zavrzel kos črnega kruha in zahteval belega. Dobil ga je. Črni kruh pa je romal v skrinjo. Ko se je vojak poražen in lačen vračal domov, so mu ga dali. Pojedel ga je za potico, četudi je bil trd kot kamen.

Tega berilca se še danes spominjam.

Nikomur ne privoščim, da bi se mu kdaj godilo kot francoskemu vojaku. A eno vas prosim: ne metajte kruha proč! To ni lepo, da ne rečem še kaj hujšega. Če ste siti in vam ponujajo kruh, recite: »Hvala, nisem lačen.« Pomislite, da je na svetu še mnogo lačnih otrok, ki bi se razjokali, če bi videli kruh na tleh. A če najdete košček kruha v prahu, poberite ga! Ne zahtevam od vas, da ga poljubite, a poberite ga! Položite ga na tak kraj, da ga najdejo ptice! Potem me ne bo več bolelo srce. Porečem: lahko smo ponosni na naše otroke!

MIRO P.

KAKTEJE

Zunaj je zima in mraz. Vse leži pod plastjo debelega čistega snega. Sonce sveti nizko na nebu z medlimi, mrzlimi žarki na zamrzlo zemljo. Vsenaokrog je tiho, zimsko, vse počiva. Oko si išče utehe. V sobi je toplo. Peč veselo prasketa in razširja blagodejno toploto po sobi. Na širokih oknih pijejo ubogo sončno luč kakteje. Na njih sveže zeleni barvi se oko umiri in odpočije. Sobni vrtnar jih varuje in skrbi za svoje ljubljence kot za svojo deco. Kakteje so ob gojenju zelo odporne, a občutljive so za mraz. Zato jih preko zime gojimo v primerno topli sobi, kjer jim mraz ne more škodovati. Naj-

bolje se počutijo v prostoru s temperaturo 6 do 10 stopinj. Zalivamo pa jih na 2 do 3 tedne. Nekatere kakteje pa samo tedaj lepo uspevajo, če jih imamo pozimi v hladnem prostoru in dobe le malo vode. Na svetlem oknu se počutijo najbolje in od tu razveseljujejo sobnega vrtnarja, ljubitelja kaktej, s svojimi nenavadnimi oblikami.

Rastline iz te rastlinske družine imajo mesnata stebila in liste in so sestavljene iz zelo sočnih celic, ki z lahkoto vsrkavajo velike količine vode. Zaradi te svoje sposobnosti kak-

Ilustriral: R. HLAVATY

teje brez škode prestanejo daljšo sušno obdobje.

Domovina kaktej se razteza od tropskih obal pa tja do andskih vrhov. Zaradi različnih življenjskih pogojev se je ta rastlinska družina razvila v ogromno število kaktusovih vrst. Med njimi so velikani in pritlikavci; stebrasti in okrogli, bodikavi, goli in lasasti. Vse oblike so nastale v trdem boju za obstanek.

Poleti je za večino kaktej najbolj prikladen sončen in zračen prostor. Zemlja v lončku mora biti enakomerno vlažna. V hladnem in grdem vremenu kaktej ne zalivaj! Sploh pa je zalivanje najpogostejša napaka pri gojenju. Ko kakteja doseže višek rasti, se razcvete. Kakteje cvetejo v osemdesetih barvah. Včasih so cvetovi štirikrat večji od rastlin. Po cvetenju potrebuje rastlina počitek in več toplote.

Kakteje pristojajo posebno lepo s svojimi nenavadnimi oblikami v lepa stanovanja, ker razveseljujejo človeka in nimajo posebnih zahtev ne poleti, še manj pa pozimi.

BOJAN PAVLETIC

Zimska olimpiada

Oči športnikov vsega sveta so bile v teh dneh obrnjene v tirolsko prestolnico, starodavno Innsbruck. Tam se je zbralo vse najboljše, kar premore naša zemlja na področju zimskih športov. Smučarji, sankarji, drsalci in hokejisti so v tem lepem alpskem kraju pomerili svoje sile in se kajpak tudi izkazali tako, kot je pač kdo mogel in znal.

Znati pa je bilo treba presneto dosti, kajti zimske olimpijske igre — tako je bilo namreč innsbruški prireditvi ime — niso kar tako. Na njih lahko nekaj pokažejo res samo najboljši, najspretnější, najpogumnejši, najvztrajnejši, najmočnejši in najhitrejši. Dragi otroci, le pomislite, kako spreten mora biti skakalec na smučeh, ko leti 100 metrov daleč po zraku, kako dr-

zen mora biti vozač boba, ki drvi po ledenem koritu v dolino s hitrostjo nad 120 km na uro, kako vztrajen mora biti smučarski tekač, ki preteče vso pot do cilja — dolgo 50 km, kako hitro mora misliti slalomist, ki smuka skozi vratca pri hitrosti nad 80 km na uro, in kako močan mora biti igralec hokeja, da lahko vzdrži napore dolgih in zaporednih tekem. Zares, tekmovalci, ki vse to zmorejo, so resnično najboljše med vsemi ostalimi.

Ilustriral: LEON KOPORC

In čeprav se na vsakih zimskih olimpijskih igrah zbere po več tisoč takih najboljših športnikov z vsega sveta, pa so vendarle med njimi tudi taki, ki so še boljši od najboljših. To so res pravi junaki športa in izredni dokazi, kaj zmore dobro pripravljen in požrtvovalen športnik.

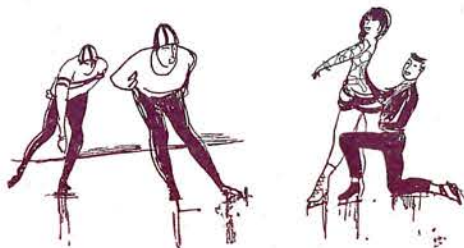
Pobrskejmo nekoliko po zgodovini zimskih olimpijskih iger ter pogledimo vsaj nekatere teh čudodelnikov v športu.

Norvežan Thorleif Haug je že na prvih zimskih igrah v Chamonixu osvojil v nordijskih disciplinah 3 zlate in 1 bronasto kolajno. Njegov podvig je bil izreden in ga je izenačil šele 30 let kasneje mladi Avstrijec Toni Sailer, presegel pa še nihče. Haug je edini športnik na svetu — razen Nurmija — kateremu so navdušeni oboževalci postavili spomenik že za časa življenja.

Sonja Henie, Švedinja, ki je s 16-timi leti prvič osvojila zlato olimpijsko kolajno, med ženskimi udeleženkami do danes še ni našla enakovredne naslednice. Na treh olimpijskih igrah je pobrala tri zlate

kolajne, vmes pa je 10 let zmagovala na vseh svetovnih prvenstvih, kjer je nastopala v umetnostnem drsanju.

Norvežan Birger Ruud je bil pravi pojem v smučarskih skokih. Bil je skoraj nedosegljiv in je eden izmed redkih športnikov, ki se je skoraj 20 let z velikimi uspehi poganjal preko smučarskih skakalnic.

Poglavje zase je sloviti Toni Sailer. Ta fant je bil, ko je še tekmoval, pravi kralj smučarjev. Z olimpijskih iger v Cortini d'Ampezzo je odnesel domov vse zlate kolajne iz alpskih disciplin. Bil je izredno drzen, toda tudi nenavadno spreten. Nikoli ni tekmoval tvegano, ampak vedno z znanjem, ki si ga je pridobil na napornih treningih. S trdno voljo se je povzpел med najboljše smučarje svojega časa in je nato postal tudi najboljši med njimi.

Taki so bili največji junaki zimskih olimpijskih iger. Bili so doma iz raznih koncev sveta. Bili so različnih narodnosti, iz različnih držav in vsak je govoril drugačen jezik. Toda nekaj so imeli vendarle skupnega: nihče izmed njih ni postal svetovni in olimpijski prvak kar tako mimogrede. Vsi so se trdo pripravljali in vadili za svoje kasnejše uspehe. Marsičemu so se morali odpovedati in marsikaj žrtvovati, kajti le taka pot vodi do uspehov in slave. Zato, mladi bralci, ko čitate o tem

ali onem odličnem športniku, ne občudujte ga le zaradi njegove storitve in njegovega rekorda. Spoštujte ga predvsem zato, ker je njegov rekord dokaz, da je znal vzdržati vse napore in grenkobe treningov in priprav, vzdržati do konca in prav v tem je največja zmaga vsakega olimpijskega, svetovnega, državnega in sploh športnega prvaka.

ZAKLJUČEK IX. ZIMSKE OLIMPIADE

V nedeljo, 9. februarja je bila v Innsbrucku svečano zaključena IX. zimska olimpiada. Ugasnil je olimpijski ogenj, ki je neprestano gorel od 29. januarja do 9. februarja, z droga pa je bila spuščena olimpijska zastava s petimi krogi. Športniki, zbrani z vseh delov sveta, so začeli zapuščati Innsbruck.

Največji uspeh je na olimpiadi dosegla Sovjetska zveza. Ruski športniki so odnesli domov 11 zlatih, 8 srebrnih in 6 bronastih medalj. Norvežani so prejeli 3 zlate, 6 srebrnih in 6 bronastih medalj. Avstrijskim športnikom, ki sodijo med zelo dobre zimske športnike, so bile podeljene 4 zlate, 5 srebrnih in 3 bronaste kolajne. Četrto mesto je zasedla Finska s 3 zlatimi, 4 srebrnimi in 3 bronastimi medaljami; Francija, Nemčija in Švedska so osvojile vsaka po 3 zlate medalje, Francija poleg tega še 4 srebrne, Nemčija 3 srebrne in 3 bronaste, Švedska pa tri srebrne in eno bronasto medaljo.

Po eno zlato medaljo so podelili ZDA, Nizozemski, Kanadi in Veliki Britaniji. ZDA je dobila tudi 2 srebrni in 3 bronaste medalje, Nizozemska 1 srebrno, Kanada pa 2 bronasti. Bolj slabo so se na letošnji olimpiadi izkazali italijanski športniki, ki so odnesli v domovino samo 1 srebrno in 3 bronaste kolajne. Končno še Koreja in Češkoslovaška, ki sta prejeli vsaka po 1 medaljo, in sicer si je Koreja osvojila srebrno, Češkoslovaška pa bronasto medaljo. Tekmovanja so se udeležili športniki še mnogih drugih držav, ki pa niso dosegli tako pomembnih uspehov, da bi bili odlikovani vsaj z bronasto medaljo.

Čez štiri leta se bodo športniki vsega sveta zopet zbrali na X. zimski olimpiadi, ki bo v francoskem mestu Grenoble.

RADO KRAGELJ

Ilustriral: SAVO SOVRE

NA VALOVIH PRAGOZDNE REKE

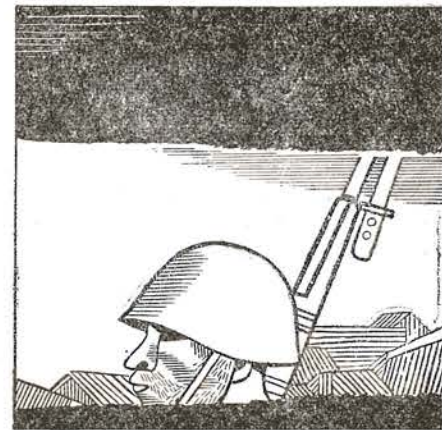

143. Ko se je Sedar spet zavedel, je ležal na golih ilovnatih tleh. V glavi mu je še vedno brnelo od močnega udarca in ko se je hotel dvigniti, ga je omotica spet prisilila na tla. Ko si je čez čas malce opomogel, se je razgledal po prostoru, v katerega so ga zaprli. Majhna reža v steni je

prepuščala komaj toliko svetlobe, da je Sedar razločil steptana ilovnata tla svoje ječe in stene, ki so bile iz debelih neotesanih brun. Dvignil se je in stopil k reži, ki je nadomeščala okno. Edino, kar je videl skozi režo, je bilo zapuščeno dvorišče.

144. Sedar je zaman ugibal, kje je. Ali so ga zaprli v kako luknjo v bolnišnici, ali so ga morebiti prepeljali na žandarmerijsko postajo, ki jo je imela vsaka še tako majhna bela vas v deželi, odkar so se zatirani domačini dvignili v upor? Kako naj to zve, kako naj to dožene?

145. Potem je ugledal skozi režo vojaka s puško na rami, ki je enakomerno in počasi prehodil dvorišče. Torej sem najbrž v žandarski ječi — je pomislil Sedar, ko mu je vojak izginil iz vidnega polja. Čez čas se je vojak na dvorišču spet pojavil; to bo stražar, si je rekel Sedar.

146. Ne vedoč, kaj nameravajo z njim, je Sedar štel dneve, ki jih je prebil v svojem zaporu, na ta način, da je vsako jutro izpraskal v deblo ob oknu drobno zarezo. In ko je bilo teh zarez deset, ga je zvečer poklical k oknu znani glas: »Sedar! Si tu? Oglasi se! Me čuješ?!«

147. Sedar je planil k oknu: »Tu sem, Pedro!« je zašepetal. »Si zdrav?« Pedro je tiho odvrnil: »Sem, zdrav kot riba. Poslušaj, rešil te bom.« Sedar je grenko dejal: »To je nemogoče, Pedro.« »Boši videl,« je vztrajal Pedro. »Pssst, stražar gre, skriti se moram!« In izginil je.

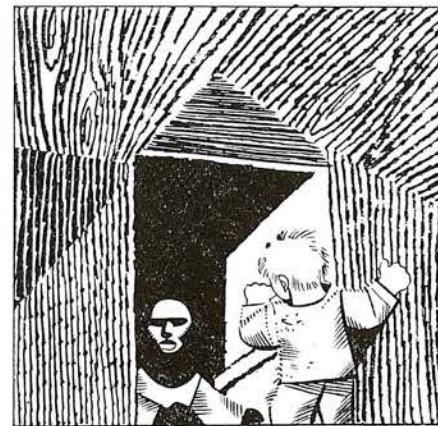
149. Načrt ni slab, je premišljal Sedar, sedeč v mraku in čakajoč noči. Res, da take vaške ječe niso kdove kako zavarovane, ampak... kaj pa, če Pedrovi klici na pomoč ne bodo privabili le stražarje, temveč prebudili še koga drugega? Ali pa, če bo drugi stražar le ostal na svojem me-

stu pred vhodom v zapor? — Stemnilo se je. Sedar je razburjeno hodil po ozki celici sem in tja. Sredi koraka ga je ustavil zategli klic: »Na pomoč! Na pomoč! Napadli so me! Na pomoč!« Klicu je sledil trenutek mrtve tišine, potem pa je Sedar slišal zamolklo topotanje nog.

148. Sedar je slišal enakomerne korake stražarja, ki je bil na svojem rednem obhodu. Ko so koraki zamrli za vogalom, se je zunaj spet oglasil Pedro: »Poslušaj me, Sedar. Dva žandarja stražita to bajto, eden hodi stalno okoli nje, drugi sedi pred vhodom. Ko se popolnoma stemni,

bom kakih sto korakov od bajte proč poklical na pomoč. Oba bosta stekla tja — jaz pa sem, seveda. Medtem ko bosta žandarja iskala nesrečnika, te bom spravil iz ječe, saj zapira celico samo železen zapah. Pssst! Spet gre!« in Pedro je izginil.

150. Po korakih, ki so se naglo oddaljevali, Sedar ni mogel razbrati, ali sta stekla kličočemu na pomoč oba stražarja, ali samo eden. Ni mu bilo treba dolgo ugibati. Zapah na vratih njegove celice je zaškripal in oglasil se je zasopli Pedrov klic: »Sedar! Zdaj pa hitiva!«

151. Sedar je brez oklevanja stopil za Pedrom. Stekla sta po kratkem hodniku, se pred izhodom iz zapora za hip razgledala in Pedro je šepnil: »K reki! Čoln je še tam! Vse sem pripravil!« — potem sta stekla, kar so jima dale noge in kolikor jima je dovoljevala nočna tema.

HUDOBCE JE PREKANIL

Kosmati vravec čepi ob poti za grmom in preži na duše. Mimo pride reven kmet. Kosmatinec se izmota iz vejevja in že nagovori kmeta: »Deset cekinov ti dam, če nekajkrat prav grdo zakolneš!«

»Čemu bi klel?« odkima kmet. »In tvojih cekinov mi ni mar, saj imam sam denarja za cel koš.«

Hudobec zazija, da se mu vidi v kosmato grlo. Nato pa hitro izvleče iz grmovja vrečico cekinov:

»Hej, kmetič, če je res, kar trdiš, bo tole bogastvo še danes tvoje. Če si me pa nalagal, se boš še nočno znašel v peklu. Kje je tisti koš? Pokaži ga!«

»Potrpi četrto ure in koš bo tu,« pravi kmet in že odhiti do bližnje trgovine s suho robo. Tam kupi za trideset denarjev pleten koš, oprta si ga na rame in se vrne k vragcu:

»Tu imaš koš!«

Vrag pokuka v koš in se zareži:

»Koš je prazen, Alo, z menoj!«

»Kaj pa še!« se upre pogumni kmet.

»Kako da ne!« se razhudi kosmatinec. »Trdil si, da prineseš koš, ki bo poln denarja.«

»Saj ni res, moj dragi rogaček,« odkima kmet.

»O polnem košu ni bilo govora. Rekel sem le, da imam denarja za cel koš. In to drži. V žepu sem imel

trideset denarjev, ki sem jih dal za tale koš. Le dobro si ga oglej! Nič ni poškodovan, temveč je cel. Torej sem res premogel denarja za cel koš!«

Vravec uvidi, da ga je kmet grdo prekanil. Ves besen mu vrže vrečico cekinov pred noge in se hitro zgubi v pekel.

Kmet pa glasno zavriska in gre ves s košem in cekini domov.

SLEPČEV ODGOVOR

V temni noči je šel po ulici slepec. V roki je nosil svetilko, na glavi pa vrč. Eden mimoidočih je vzkliknil:

»To si bedak! Kaj zate ni vseeno: dan ali noč? Kaj ti bo svetilka?«

Slepec je odgovoril:

»Ne potrebujem svetilke jaz, marveč ti, da mi v temi ne razbiješ vrča.«

152. Ko sta prisopihala do čolna, so se daleč onstran naselja oglasili strelji; streljala sta prevarana stražarja, ki sta še vedno iskala človeka, ki je bil klical na pomoč. Strelji so jima bili dobrodošli, ker so utišali hrup vesel, s katerimi sta odrihnila čoln od pomola.

153. Ampak ti strelji so hkrati prebudili naselbino: v številnih oknih so se zasvetile luči, oglasili so se klici in žvenket orožja. Sedar in Pedro nista oklevala: naglo sta zaveslala proti sredini reke, kjer je bil tok močnejši in je njun čoln zaplaval mnogo hitreje.

154. Ko so luči naselja izginile za rečnim ovinkom, je Pedro predlagal: »Zaveslajva k bregu, saj ne moreva pluti v temi!« Sedar je odkimal: »Ko bodo videli, da sem pobegnil, bodo gotovo preiskali vsaj bližnjo okolico. Naprej morava, čim dalje od tod.« Pedro mu je pritrdil in plula sta na-

prej, vendar veslala nista več, saj je bil tok sam dovolj hiter. Tako ju je reka nosila skoraj vso noč. Nenadoma je Sedar, ki je s svojim veslom krmaril, zaklical: »Poglej!« Pred njima je iz teme zrastle velika črna gmota in v istem hipu sta se oba znašla v vodi.

USPAVANKA

Beli sneg pokrila je polje,
beli sneg pokrila je drevje,
beli sneg pokrila je streho,
da toplo je v beli sobi.

V beli sobi bela zibel,
v beli zibki rožno dete,
rožno dete čisto samo
joče in ne more spati.

V okno trkajo snežinke:
»Pojdi z nami, rožno dete,
pojdi z nami v belo polje,
v belo polje dobre volje.«

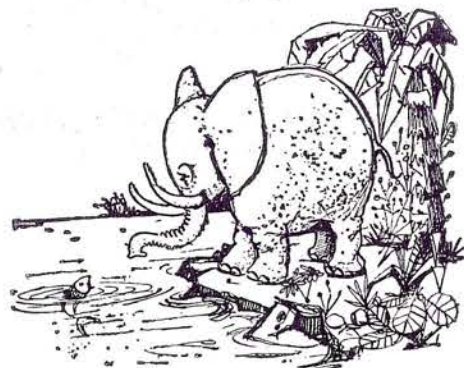
Dete je oči zaprlo,
roke dala je snežinkam
pa odšli so v belo polje,
v belo polje dobre volje.

MANICA

Slon in ribica

Ilustriral: PALČIČ KLAVDIJ

NA OBALI SIRNEGA MORJA STO-
JI ORJASKI SLON TER SE OZIRA
PO VODNI GLADINI. PRI TEM O-
PAZI RIBICO, KI ZVEDAVO KUKA
IZ VODE.

»AHA,« REČE OSABNO SLON, »TI,
MALA ŽIVALCA, GOTOVO ZDAJ OB-
CUDUJEŠ MOJO VELIKOST IN SI-
RINO!«

»RES SI KORENJAK,« MU PRI-
TRDI RIBICA.

»PA KO BI TI SELE VIDELA MO-
JE PROSTRANO KRALJESTVO,«
NADALJUJE VELIKAN. »GLEJ TE
GOZDOVE, KI JIM NI KONCA NE
KRAJA, POVSOD SEM JAZ GOSPO-
DAR! POJDI, RIBICA, MALO Z ME-
NOJ, DA TI VSAJ MALO RAZKAZEM
SVOJE BOGASTVO!«

»KAKO NAJ GREM S TEBOJ, KO
NIMAM NOG,« SE POMUZA RIBI-
CA.

»JOJ, JOJ, TOREJ TUDI LE NE-
KAJ KORAKOV NE MOREŠ NA-
PRAVITI PO SUHEM,« JO ZASME-
HUJE ORJAK. »REVICA MALA, KA-
KO SE MI SMILIŠ!«

»NISEM REVICA,« ODVRNE ŽI-
VAHNO RIBICA, »PAČ PA SEM
KRALJICA SIRNEGA MORJA IN TO
MOJE KRALJESTVO JE NAJBRŽ
MNOGO VEČJE OD TVOJEGA. ČE
TE ZANIMA, STOPI Z MENOJ TJA
DO ONE NAJBLIŽJE LADJE, KI JO

VIDIŠ LE NEKAJ STRELJAJEV OD-
OBALE!«

»KAKO NAJ GREM,« SE ZACUDI
SLON, »SAJ VENDAR NISEM RIBA,
DA BI MOGEL PLAVATI!«

»JOJ, JOJ, TAK HRUST IN VEN-
DAR NITI NEKAJ KORAKOV NE
MOREŠ NAPRAVITI PO MORJU!
REVČEK, KAKO SE MI SMILIŠ,«
SE MU POROGA RIBICA, ZAMAHNE
Z REPKOM IN VESELO ŠVIGNE V
SVOJE BREZKONČNO KRALJEST-
VO.

VLADO FIRM

Ilustriral: KLAVDIJ PALČIČ

POŠTNI ROG

Takrat, ko je raznašal pošto še stari pismonoša Jozl in vsak dan meril korake po slabi in kotanjasti vaški cesti, je bil Binek, kočarjev najmlajši, še prav majhen. Šele v prvi razred je bosopetil, pozimi v obnošenih sandalih, poleti bos. V Binekovo kočo je stopil pismonoša le enkrat na leto in to s težkim srcem. Bil je dobrosrčen možak. Prinesel je gospodarjev opomin za odplačilo najemnine, ki je Binekovo oče ni mogel v poletju poravnati z dnino.

Tistega dne se je pismonoša s polno torbo ustavil na travi pod lipo, bli-
zu vaške šole, da oddvoji številno uradno pošto za šolsko vodstvo. Pod ko-
stanji pa je pobiral divji kostanj Binek in kdaj pa kdaj pogledal pismonošo.
Videl je, kako je jemal iz torbe pisma in časopise, jih poravnal in zvezal z

vrvico. Iz torbe pa je potegnil tudi poštni rog in ga položil v travo. Binek je od vzhičenja odprl usta. Poštni rog, kako je lep in še lepše poje. Joj, ko bi ga imel ali vsaj lahko le enkrat pihnil vanj. Slišal ga je že, tako globok in močan glas je imel. Vse kstanje bi dal zanj.

»Binek, ali se potepaš?« ga je vprašal in mu poredno pomežiknil.

»Ne, stric, kstanje nabiram. Prodal jih bom, pa bo mama kupila kozurno moko.« Ob tej misli se je kar obliznil.

Pismonoša je pobral pošto, vstal in odšel v šolo. V travi pa je ostal lepi poštni rog. Pozabil je bil nanj. Že je bil Binek pri njem. Rahlo ga je prijel. Medeninast ustnik je imel in pisan je bil kot školjka. Kaj, ko bi ga odnesel domov in skrivil v kozji staji? Njegov bi bil. Pihnil je vanj. V rogu je nekaj zagodrnjalo. Bineku se je od sreče razlezel obraz. Stisnil ga je k sebi.

Po cesti pa je zopet stopal stari Jozl. Binek ga je zagledal, še enkrat pritisnil k sebi rog in stekel za pismonošem. »Stric, pozabili ste rog.«

»Ej, star sem, star, Binek, si že priden, da si mi ga prinesel,« je dejal pismonoša in pobožal dečka po glavi.

Čez dva dni pa se je pismonoša vdruči to leto ustavil v Binekovi koči, poklical Bineka, vzela iz torbe majhen belo in zeleno pobarvan poštni rog, ki ga je kupil prav zanj, in ga podaril dečku. Binek je od veselja poskočil. Dobil je poštni rog. Nastavil ga je na usta in visok da-di-da je zazvenel iz roga. Binek pa je trobil, trobil in zrl za odhajajočim pismonošo.

GUSTAV STRNISA

Ilustriral: SAVO SOVRE

Moja punčka

MOJA PUNČKA JE IZ GUME,
VENDAR VEDNO SE SMEJI,
GLEDA, KAKOR DA RAZUME,
KAR MED NAMA SE GODI.

KADAR ROKA JO POKRIJE,
MENI SE TEDAJ ZAZDI,
DA JI DROBNI SRČEK BIJE,
DA NAENKRAT OŽIVI.

IN KO JO V NAROČJE VZAMEM,
»MAMA« KLIČE ME GLASNO,
DA ZAČUDENA OBSTANEM,
JO POLJUBIM PRISRČNO.

MOJA PUNČKA JE IZ GUME,
MENI VEDNO SE SMEJI,
DOBRO VEM, DA VSE RAZUME,
MOJA PUNČKA RES ŽIVI.

V. A.

Prirodoslovci poznajo danes poldrugi milijon raznih živali. Med temi so najštevilnejše žuželke (750.000 vrst), dočim so sesalci zastopani komaj z 2.000 vrstami.

Največja žival, ki je kdajkoli živela na našem planetu in ki še danes živi, je modri kit. Ta doseže tudi 30 metrov dolžine in je težak okoli 150 ton. Samo njegov jezik tehta včasih toliko kot odrasel slon. Kitovi mladiči - novorojenčki so dolgi nič manj kot 9 metrov!

Toda tudi manjše živali niso kar tako in se ponašajo z raznovrstnimi rekordnimi spretnostmi.

Najmanjši ptiček na svetu, čudovito mavrično lesketajoči se kolibri, je sicer res težak komaj tri grame in udobno sedi v kavni žlički, ker dostikrat ni večji od čmrlja, zato pa zamahne z drobnimi krili 75-krat v sekundi in leti lahko tudi nazaj.

Najhitrejša žival na suhem je brez dvoma gepard, krvoločna zver iz rodu mačk, ki živi v stepah Afrike in Azije. V teku doseže tudi 70 km na uro, kar je hitrost brzovlaka.

V vodi je nenadkriljiva plavalica riba mečarica, ki preplava na uro preko 100 km, to je približno dvakrat hitreje kot prekooceanski parniki.

Se hitrejši od obeh je ameriški hudournik, ptič, ki preleti tudi 150 km na uro.

Svojevrstni rekorderji v skokih v daljavo so leopardi, ki zlahka skočijo do 15 m daleč, medtem ko skače najbolj visoko puma, tudi ameriški lev imenovana, ki se s tal igraje požežene na 3 metre visoko vejo.

Z ogomno močjo se ponašajo lev, slon, severni medved, bivol in druge živali.

Živali običajno ne živijo posebej dolgo. Do približno 20 let starosti dočakajo volk, severni jelen, pes, tiger in leopard, do okoli 30 orangutan, žirafa in lev, kiti živijo do 50 let, sloni in krokodili do 70 let, le želve dočakajo tudi 100 let in še čez.

Poseben položaj zavzema med vsemi živalmi pes, ki je najstarejši in najboljši ter najzvestejši človekov prijatelj.

Nekatere živali se naučijo tudi nekoliko govoriti, npr. papige, škorci, vendar je ta njihov govor samo ponavljanje slišane, ne da bi ptič vedel, kaj pravzaprav govori.

Mnoge živali je skozi stoletja človek, posebno pa še v zadnjem času, ko mu je bilo na razpolago uničujoče orožje, nesmotrno pobijal v toliki meri, da so nekatere živalske vrste povsem izumrle. Danes so najbolj ogroženi, da jim preti popolno iztreljenje, beli nosorogi, bizoni, gazele, antilope, modri kit in kenguruji ter še nekatere druge živali. Zato so jih bodisi posamezne države ali pa več držav skupaj zaščitile z ustreznimi zakoni ali jim odkazale obsežna področja, kjer se lahko nemoteno gibljejo, razvijajo in razmnožujejo. Takšna zaščitna področja imenujemo s tujo besedo rezervate.

Starost človeka

Navadno živi človek povprečno 60 let, pred 100 leti pa je bila življenjska doba človeka precej krajša in je znašala 35 do 40 let ali pa še ocelo manj.

Dolgost človekovega življenja je odvisna od načina, kako človek živi. Med mnogimi kulturnimi narodi so razne kužne bolezni, ki so se razvile v gosto naseljenih krajih, mnogokrat silno skrajšale dobo življenja. Nekateri narodi pa teh bolezni, pa tudi mnogo drugih sovražnic človeka ne poznajo. Posebno so zaščiteni tisti narodi, ki žive zelo raztreseno po velikih ozemljih in ki imajo posebno zdrav način življenja. Tako spadajo Gruzijci na Kavkazu med ljudi, ki dosežejo posebno visoko starost. Postati 100 let star v Gruziji ni prav nič izjemno. Gruzijci imajo največ do 140 let starih ljudi. Verjetno pa jih prekašajo Kirgizi, ki žive še vedno kot pastirski narod na podnožju Pamirja, velikanskega gorskega vozla v osrednji Aziji. Vedno žive na prostem. S svojimi čredami se selijo poleti na 4.000 m visoko planoto pod orjaškimi gorami Pamirja. Stalnih bivališč nimajo. Veliki potovalec Sven Hedin je po zanesljivih virih izvedel, da mnogi Kirgizi na Pamirju dosežejo tudi 180 let! Kirgizi pijejo kumis, pijačo iz kislega kobiljega mleka, kar jim posebno zdravi prebavila.

Ugotovljeno je tudi, da lenuhi prej umro kot pridni in delavni ljudje.

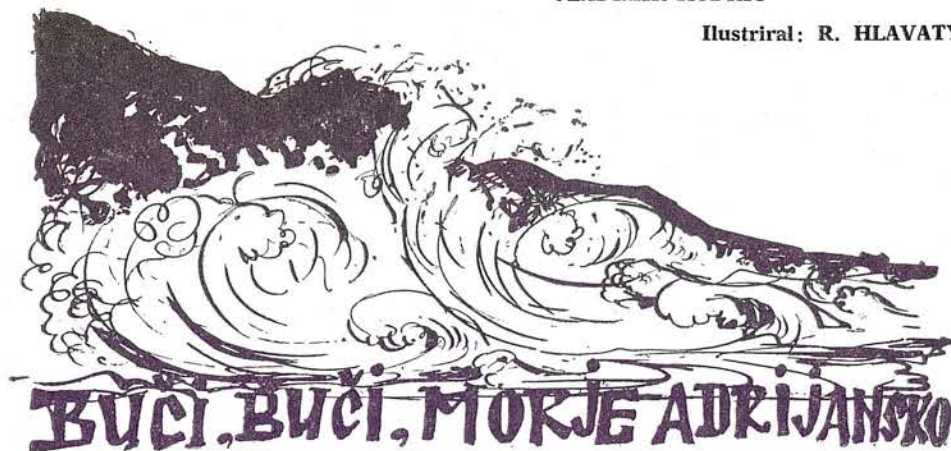
MIRO P.

Ali veš, da...

1. je človek prodril v zemeljsko skorjo le 7.000 m globoko, to je 1/1000 zemeljskega premera.
2. je petrolej, življenjski sok modernega časa, skoraj ves iz razpadlih teles zavrov, orjaških živali prazgodovinske dobe.
3. ne morejo zvezdoslovci proučiti zvezde Venere, ki se najbolj približa Zemlji, ker je vedno odeta z debelo plastjo megle.
4. kačji jezik ni sedež okusa, pač pa sedež tipa in voha. Z jezikom kače ovohajo in otipajo predmete.
5. da Panamski prekop ni last države Paname, pač pa je 16 kilometrov širok pas ob prekopu (8 km levo in desno od prekopa) last ZDA. Upravlja ga ameriški guverner.
6. da je dežnik prišel v Evropo v XV. stoletju. Prinesli so ga trgovci z Vzhoda v Španijo.
7. se nočček izleže iz jajca brez rožene osti na koncu kljuna, kakor jo imajo drugi ptički mladički, ki jo uporabljajo, da prekljuvajo apne-nasto lupino.
8. imajo ptiči malo raztegljiva pljuča. Pri dihanju jim pomagajo votle kosti, koža in mišice, ki so vse prepojene z zrakom, ki se izmenjava v pljučih.
9. se s cunjico obrisano jabolko sveti kakor bi bilo odeto z voščeno plastjo. In v resnici je olupek odet z neko voščeno tanko snovjo, ki zadržuje izhlapevanje.
10. je leta 1925 mesto Oslo prevzelo svoje staro ime, ko se je 300 let prej imenovalo Kristijanija v čast kralja Kristijana IV.

VLADIMIR KODRIČ

Ilustriral: R. HLAVATY

Še se vleče malone navpično skalna stena pod 332 m visoki Parkljev hrib in sosednjo Grižo, tja proti vzhodu pa se strmina ublaži pa tudi zelenje sega vse gor do roba kraške planote in še čez.

»Aha, tu se torej neha Vena, ki ste jo doslej toliko omenjali,« se zamisli Jelica.

»Težko je kaj reči!« meni Stane. »Kolikor vem, velja našim ljudem za Veno samo tisti del kraške stene, ki jo obliva morje, torej od začetka tam pri Devinu nekako do sem. Zanimivo omenja Veno naš Simon Rutar, ko opisuje tržaško okolico: ... kraški rob, ki se vleče zadi za Borštom in Bregom, imenujejo Italijani Veno, med Slovenci pa je to ime le na Opčinah znano, kjer se imenuje polje na obeh straneh velike ceste gorjenja in doljenja Vena, proti Proseku pa Starčeva Vena. Naš znani geograf Anton Melik pa piše: Ob slovenskem Tržaškem zalivu se iz morja vzpenja brežina neposredno v strmo bočje Vene, za katero se razprostira takoj Kras. K temu bi samo pripomnil, da so Openci prekrstili Veno v Vejno.

»No, po italijanskem zemljepiscu Bernardu Benussiju pa se vleče Ve-

na še vse tja pod Openski vrh, pod Globajnarja, nad Ricmanji in Borštom do sten Glinščice in še dalje do Slavnika in Učke nad Kvarnerom. Pa bodisi kakorkoli, bolj kot Veno poznajo naši ljudje vrsto Griž in Bregov.«

»Odkod pa ime Vena?« bi rad vedel France.

»Edino, kar sem o tem iztaknil, je to, kar pravi Benussi, namreč, da je ime Vene prastarega izvora,« pojasni Stane.

»Hop, Cefizelj! Ravno kar mi je nekaj padlo v glavo!« Temu nenadnemu Poldetovemu izbruhu, ki je pritegnil splošno pozornost, je sledil razposajen smeh, ko je poskočil Miro in začel nekaj šariti po Poldetovi glavi, češ: »Pa res ne najdem nikjer kake luknje, skozi katero bi ti moglo kaj pasti v glavo.«

Polde je sicer malo zazijal, kakor temu pravimo; pa se je takoj zavedel in se še sam nasmejaj: »Ti pa tudi slišiš travo rasti! Pa naj bo po tvoje! Torej: spomnil sem se na nekega Toja de Vena, ki je zbiral tržaške izreke in jih leta 1919 dal nekaj natisniti. Med drugim sem tam čital

tudi »Teorijo o afarjih« (trgovskih poslih), ki se glasi:

De solito che un afar sia bon ghe vol che tra do parti contraenti un magni tuto e l'altro tiri i denti, e questo se lo ciama un afaron.

L'importante xe sempre che l'zucono te sia ti ma un de tu clienti... Kar bi se po naše reklo: Za dober trgovski posel je vedno treba, da ena obeh strank vse poje, druga pa sline požira. Temu pravimo pravi veliki posel. Važno pa je, da bedak ne ostaneš ti, ampak eden tvojih odjemalcev...

»Kaj hočemo,« meni Jušto, »trgovina je pač trgovina.«

»O Toju de Vena sem čul,« pove Zorko, »vendar je to samo njegov vzdevek. V osebni izkaznici je bil zapisan kot Vittorio Cuttin, gotovo sin ali kvečjemu vnuk kakega Kutina...«

»Kam si se pa ti zamaknil?« podreza France Borisa, strmečega v vrh med Čedacom in Barkovljami.

»Tistemule vrhu pravijo italijanski zemljevidi *Monte Gurca*, pa mi ne gre v račun, kajti »Gurke« pravijo Nemci kumarici, tisti vrh pa res nima nič skupnega s kumarico...« razmišlja Boris.

»Ne samo zemljevidi, tudi Tržačani ga tako imenujejo; ne eni ne drugi pa ne bi vedeli povedati, odkod to ime,« se vtakne Stane.

»Tudi mene je zanimalo čudno ime tega vrha,« pove Miro. »Stikal sem o tem pri starih domačinih, najprej pri pokojni stari Kati Peračevi, ki je pa vrhu rekla Kontovelski vrh, ker so tod gospodarili Kontovelci. S tem se pa nisem zadovoljil. No, ko sem nekoč brskal tam okoli one jame pod vrhom, sem naletel na kontovelsko starino in ta mi je pojasnil ime takole: na južni strani vrha, posebno pri vhodu v jamo, je tudi pozimi za-

radi preksončja tako toplo, *gorko*, da so se ljudje tod radi sončili ob prostem času. Jasno je torej, da so kraju rekli Kontovelci — in ti so živeli tod, ne pa Tržačani — *Gorki vrh*, kar so Tržačani popačili v Monte Gurca.«

»Praviš, da je tam gori tudi jama?« se zanima Jušto.

»Pravzaprav je to le precej dolg rov, ki se vleče v Gorkem vrhu in se odpira proti jugu. Da je ta kraj imel že davni človek za svoje stalno ali začasno bivališče, ne dvomim. In to v vseh časih, odkar je kolovratil tod. Vendar niso bili doslej najdeni nobeni ostanki razen sena in odpadkov avstrijskih vojaških konj, ki jim je bil varni in topli rov kar pripraven hlev.«

Kmalu smo zapluli v »barkolanske usade«, da si ogledamo še do nedavna *zelo dolgo in raztreseno vas, kjer je živelo mnogo ribičev in kjer se je narodna zavest prav krepko razvijala*, kakršne je videl Barkovlje stari Rutar pred kakimi sedemdesetimi leti. Danes ni več ne duha ne sluha o kaki dolgi, raztreseni vasi, ampak je ta kraj kakor vse nekdanje vasi in vasice spodnje tržaške okolice gosto naseljeno, sodobno predmestje Trsta.

Barkovlje pred približno 100 leti

Premnoge male, za te kraje tako značilne hiše domačinov nas živó spominjajo naših starih korenin, ki so s svojo izredno šegavostjo zmagovale vsakdanje težave. V spomine nas je zapel Jušto s staro pesmijo, ki nam jo je ohranil Pertotov Riko:

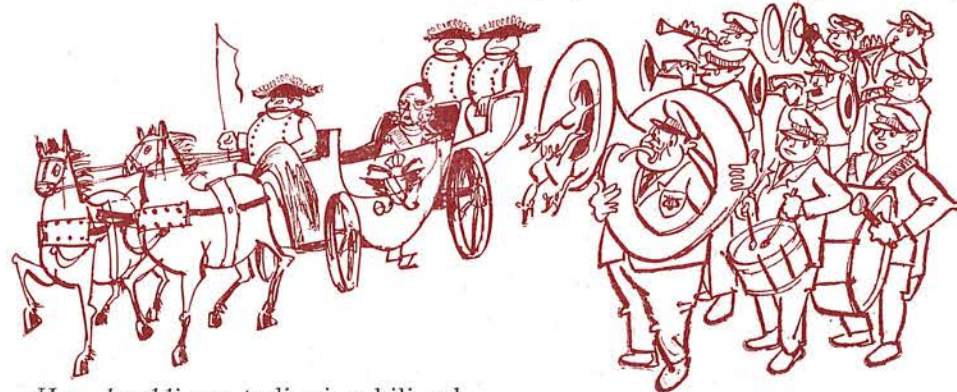
*»Tambur bije marš naprej,
oj fantje muaje, kej buo zdej?
Zdej gremo na Francuoza!
Jej, gruoza!«*

»Ali mi ve kdo povedati, kdaj so se Barkovljani najbolj izkazali?« poskili Zorko in sproži kar val ugibanj.

»Misliš na šaljivi list Juri s pušo, ki ga je leta 1869 ustanovil Gašpar Martelanc, da je zbadal oblastnike in si privoščil mevže?«

»Ja, najbolj lušno je pač bilo tedaj, ko so nališpani *partnerji* hodili od hiše do hiše in vabili ljudi na *šagro*, da so se naplesali na *bajarju*.«

»Lepi so bili časi, ko so se naši stari pomešali z mladino in se složno potili v popoldanskem soncu, da je kar teklo z njih; to jih pa ni motilo, da ne bi nadaljevali veselega rajanja še zvečer ob svitu acetilenk. Muzikantarji pa so pihali, da so jim lica in žile na vratu kar nabrekli.«

»Hm, *baukli* pa tudi niso bili od muh in marsikatero so nakadili!«

Sicer bolj resnemu Zorku zaigra v očeh škrat: »Sami veste, da je Trst

doživel nešteto bolj ali manj imenitnih obiskov. Tako so se leta 1882 potrudili na obisk v Trst tudi njega apostolsko cesarsko in kraljevo veličanstvo cesar Franc Jožef I. Seveda se je zganilo mlado in staro, da se pokaže in izkaže: meščani v novih oblekah, hišna okna v morju zastav, po okoliških vaseh narodne noše itd. Posebno pokončnih glav so hodili člani raznih godb, ki so se že nekaj tednov večer za večerom marljivo pripravljali za veliki nastop. »Barkolanska banda« kajpak ni bila nobena izjema. No, napoči veliki dan, ob določeni uri se zbero na določenem mestu godci, njihova pihala se blešče, da kar sonce pred njimi zardi. Že se od daleč prikaže cesarska kočija, reditelji tekajo ob gručah ljudi, da jih uvrste na obeh straneh ceste, godci nastavijo svoje inštrumente, da jim je treba le pihniti vanje. Tedaj se med basiste pomeša še stari Mikel s svojim *bomardonom*, skoraj večjim od godca samega. Mož se res ni udeležil nobene vaje, pa še v zadnjem hipu jo primaha; toda kdo naj zameri najstarejšemu članu daleč znane barkolanske bande, saj se spozna na svoje pihalo kakor ne zlepa kdo. No,

cesarjeva kočija privozi, ves pozlače- ni kočijaž s težavo kroti iskre lipi- cance v zmeren korak, iz pihal pa za- doni slavna cesarska himna. Tudi stari Mikel se napne, piha, piha, a njegov bombardon molči... Ti vranč ti! Rdeč od napenjanja in zelen od jeze je godec — iz pihala ni glasu! V zadnje poskusi Mikel: globoko

vdahne zrak, da kar zažvižga, in s si- lo zapiha v svoj veliki inštrument — uspel je! Toda pred glasom se iz bombardonove široke odprtine vsuje v zrak — gnezdo mladih mišk...«

Se smejete? Le kar, saj smo se mi tudi, pa še pošteno!

(Dalje prihodnjič)

Naši mladi dopisniki

MOJA BABICA

Moja babica Valerija Sila se je sicer ro- dila v Piranu, vendar je v prvih letih svo- je mladosti živela tudi v Barkovljah. Pri- povedovala mi je, da je hodila v isto šo- lo, v katero hodim zdaj jaz. Ko je bila stara petnajst ali šestnajst let, se je nje- na družina preselila k Sv. Ivanu. Stano- vala je prav nasproti takratnega Narodne- ga doma. Zato je večkrat zahajala tja, kjer je tudi nastopala pri raznih priredit- vah, kot igralka. Pozneje je šla v igralsko šolo, ki je bila v Narodnem domu »Bal- kan«. Tam je večkrat nastopala v raznih vlogah, posebno starih žensk, čeprav je bila zelo mlada. Z njo je igral tudi moj ded, s katerim se je prav tam spoznala. Ko so fašisti požgali Narodni dom, je še včasih nastopala pri Sv. Jakobu. Toda kasneje tudi tam niso smeli več pritrejati iger.

Po drugi svetovni vojni se je zopet po- javila na odrih, najprej na Radiu, potem pa pri Slovenskem gledališču. Nastopala je v raznih vlogah in se nato od drskih desk poslovila z igro »Primorske zdrave«. Sodelovala je tudi pri treh filmih.

Starejši, a tudi mlajši Barkovljani se je še spominjajo.

Barbara Rosner

IV. razr. osn. šole v Barkovljah

VELIKA NEVIHTA

Nekega večera, ko sem šla spat, je bila velika nevihta. Zelo se je bliskalo. Tudi list- je je šumelo. Zjutraj, ko sem pogledala sko- zi okno, se mi je zdel sosedov vrt zelo pra- zen. Ponoči se je zlomila največja lipa.

Verjetno je nastal močan vrtinec in drevo se je zlomilo. Opoldne smo si ogledali dre- vo, ki je ležalo na tleh. Kmalu so prišli delavci in so odžagali male veje. Zlomljeno drevo je še sedaj na vrtu in ljudje, ki gredo mimo, se ustavljajo. Deblo je veliko in debelo, tako da bodo iz njega naža- gali dosti drv. Pravijo, da se je drevo zlo- mило, ker je bilo deblo prav pri zemlji trhlo.

Mira Kraus

3. razr. osnov. šole, Opčine

ZGODOVINA BARKOVELJ

Barkovlje so del tržaške občine. Ta vas ima lepo lego, ker leži ob morju. Pred sto leti je štela le 15 hiš. V prejšnjih ča- sih so bili prebivalci Barkovelj večinoma samo Slovenci, skoraj vsi ribiči. Verjetno so Barkovlje dobile ime so barkah. Kjer je sedaj župnišče, je bilo nekoč pokopa- lišče z majhno kapelico.

V letih je vas zrasla, štela je vedno več hiš in ljudi. Slovenci so si ustanovili pred dobrimi osemdesetimi leti »Narodni dom«, kjer so na velikem odru nastopali s pet- jem in igrani. Tu so točili tudi vino in pri dobri kapljici so se redno shajali do- mačini in govorili o različnih vprašanjih. Društvo »Narodni dom« so ukinili fašisti.

Sedaj so Barkovlje že zelo velike. V Bar- kovljah je tudi kisarna, tovarna elektr- čnih proizvodov, tovarna vazelina in voska ter dve tovarni barvil.

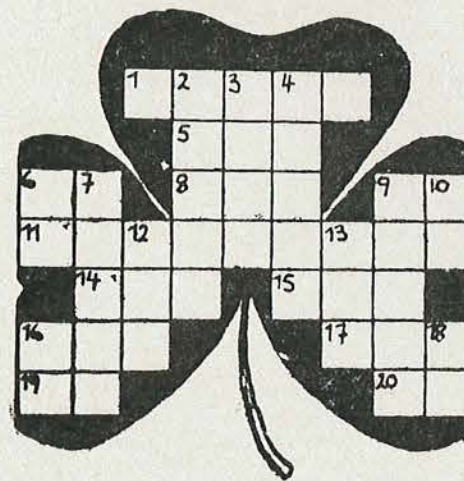
Slovenci imajo pevski zbor in slovensko Prosvetno društvo.

Suzana Pertot

III. razr. osn. šole v Barkovljah

ZA BISTRE GLAVE

KRIŽANKA »DETELJICA«

Vodoravno: 1. viteška bojna oble- ka, 5. mesto v Italiji, 6. reka v Si- biriji, 8. srbsko moško ime, 9. skraj- ni del polotoka, 11. jugoslovanska republika, 14. žensko ime, 15. žen- sko ime, 16. turški velikaš, 17. okraj- šava za avgust, 19. grška črka, 20. ploskovna mera.

Navpično: 2. domača žival, 3. del obraza, 4. staro ime za Ljubljano, 6. središče vrtenja, 7. tkanina, 9. vrsta barve, 10. kazalni zaimsek, 12. oseb- ni zaimsek, 13. žensko ime, 16. plo- skovna mera, 18. vpiši GR.

PREGOVOR NA ČRTICAH

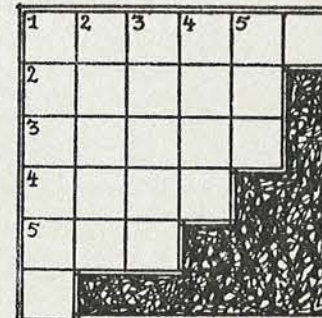
- — TE — A
- K — — NI — —
- — RVO — A
- L — — AR — —
- L — Š — — NA
- POS — — — NA
- S — NKA — J —
- VE — EK
- OVIC —

Na vsako črtico napiši po eno čr- ko, da dobiš z že natisnjenimi črka- mi besede, ki pomenijo:

1. vprašalni zaimsek ž. sp., 2. žen- sko ime, 3. živčnost, 4. prodajalna zdravil, 5. lupina, 6. Mesto na Kra- su, blizu katerega je znana podze- me'jska jama, 7. zimski šport, 8. šol- ska potrebščina za pisanje, 9. vest.

Črke na črticah, brane po vrsti, dajo slovenski pregovor.

MAGICNI LIK

Vodoravno in navpično: 1. pri- imek jugoslovanskega pisatelja, ki je dobil Nobelovo nagrado, 2. ploha, hud dež, 3. orodje, ki ga rabita ki- par in mizar, 4. razrivati, 5. moško ime.

POSETнице

PETER ROBAN

INA BREŽAN

ROK BEVLJA

Iz katerih krajev na Tržaškem so te osebe?

REŠITVE UGANK IZ 4. ŠTEVILKE

1. KRIZANKA. *Vodoravno*: 2. atomi, 5. oče, 6. um, 8. te, 10. rastlin, 11. ah, 12. Ra, 13. mir, 15. sicer. — *Navpično*: 1. počitnice, 3. to, 4. me, 6. ura, 7. mah, 8. tir, 9. ena, 13. mi, 14. re.
2. STEBRIŠČE: 1. papir, 2. ovca, 3. tri, 4. spored, 5. izhod, 6. prašek, 7. Miroslav, 8. lopata, 9. praznik, 10. bradač. Navpično beremo v zasenčenih kvadratih: *Prišla bo pomlad*.
3. DODAJANJE ČRK: kos, Danica, otok, rana, iti, šilo, čreva, enota, trop, ako, niti, ata, jata, doba, ena. Dodane črke dajo pregovor: *Kdor išče, ta najde*.

REŠITVE SO POSLALI: Tatjana Guštin, Vesna Guštin, Marija Guštin, Nadja Lazar, Darjo Guštin, Valter Purič, Alenka Purič, Silvana Škabar in Egon Guštin z *Repentabra*; Lidija Colja iz *Sesljana*; dijakinja Nadja Carli, Majda Cibic in Nadja Peric s *Proseka*; Gabrijel Husu, Igor Furlan, Klavdij Černjava in Svetka Verginela iz *Gabrovca*; Mirela Zgonc z *Opčin*; Lucijan Derganc iz *Domja*; dijakinja Nadja Slavec in Irena Bandi iz *Doline*; Livij Pertot, Ladi Cunja, Silvan Scheimer, Willy Scheimer, Rado Žužek in Maja Pahor iz *Barkovelj*; Sonja Legiša, Nadja Pernari, Marija Žužek, Franko Krmec, Aurora Gabrovec, Vilma Širca, Lidija Pernari, Vanda Petelin, Alfonz Okretič, Bruno Santini, Ana Terčon, Stojan Žužek, Ljubo Šušteršič in Egon Širca iz Mavhinj.

IZZREBANI SO BILI: *Vesna Guštin*, učenka III. razreda osnovne šole na Repentabru, *Mirela Zgonc*, učenka IV. razreda osnovne šole na Opčinah in *Alfonz Okretič*, učenec III. razreda osnovne šole v Mavhinjah. Vsak prejme za nagrado slovensko mladinsko knjigo.

Rešitve ugank sprejema uredništvo »Galeb«, Opčine pri Trstu — Opčina, Trieste, najkasneje do 10. marca 1964.

CENA 50.- LIR